

<https://doi.org/10.62837/2024.10.202>

KAZIMOVA RÖYA ELXAN QIZI

**Qarabağ universiteti
Beynəlxalq Dil Mərkəzi**

Ünvan: Azərbaycan, Xankəndi şəhəri, Azərbaycan prospekti,
Çağrı mərkəzi: 146-6-1

royakazimova@yahoo.com

LİŇQVOKULTURALOGİYANIN SOSIAL DİLÇİLİKDƏ TƏZAHÜRÜ

Linqvokulturologiya dil və mədəniyyətin məcmusu kimi dilçiliyin cavan və müasir qollarından biridir. Linqvokulturologiya dedikdə, xarqların mədəniyyətinin dildə əksini adlandırmaq olar, belə ki, məhz hər hansı bir xalqın tarixi inkişafı, sosial-mədəni əlaqələri, iqtisadi inkişafı bütövlükdə dil vasitəsilə, yaradıcılıq vasitələri ilə araşdırılıb öyrənilir. Dil tarixən bu və ya digər xalqın, etnosun xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirən bir vasitə olaraq qalır, məhz dil vasitəsilə biz müxtəlif xalqlar haqqında ilkin məlumat eldə edirik. Hələ antik dövrdə Pifaqor yazırdı, “Xalqın əxlaqını, mənəvi dəyərlərini bilmək üçün onun ilk növbədə dilini öyrənmək lazımdır”. Buradan belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, məhz dil vasitəsilə biz əxlaq və hər bir xalqın, millətin özünəməxsus xüsusiyyətlərini öyrənirik, məhz dil xalqın mənəvi güzgüsüdür. Sosial linqvistika isə sosial qurum olan millət və xalq ilə sıx bağlıdır. Belə ki, bu termin ilk dəfə amerikan sosioloqu Qerman Karri tərəfindən 20-ci əsrin 50-ci illərində təqdim olunub. Sosiolinqvistika cəmiyyət və dil arasındakı əlaqəni araşdırır. Bu, bir tərəfdən dilçiliyin, həmçinin sosial mədəniyyət, sosial psixologiya, tarix, etnoqrafiya və s. sıx bağlıdır. Sosiolinqvistika əsasən müxtəlif sosial qrupların dilinin xüsusiyyətlərini öyrənir. Sosial inkişaf bütün mərhələlərdə dilə təsir edir. Hər bir cəmiyyətdə dil öz funksiyalarını fərqli şəkildə yerinə yetirir. Dil sosial şərtlər və ictimai həyatda baş verən proseslər haqqında fikirləri əks etdirir. Dil sosial tərəqqi və onun yolunda duran problemlər haqqında məlumat verir. Buna görə sosioloqlar cəmiyyətin dil proseslərinə təsiri ilə daim maraqlanırlar. Mədəniyyət cəmiyyətin vacib bir hissəsidir, buna görə sosiolinqvistika dil və mədəniyyət arasında olan qarşılıqlı əlaqənin araşdırır. Sosiolinqvistikadan fərqli olaraq linqvokulturologiya bu şəkildə müəyyənləşdirilə bilər: “əgər sosiolinqvistika yalnız bugünün materialı əsasında dili nəzərdən keçirirsə, linqvokulturologiya dil mədəniyyətini tarixi və müasir dil faktları prizmasından araşdırır. Sosiolinqvistika dil hadisələrini konkret sosial şərtlərin təsiri altında öyrənir. Bu sosial şərtlər müxtəlif etnik qruplar, din, yaş, peşə, yaşayış sahəsi və s. ola bilər. Əsas odur ki, bunların hamısı bir-birinə əlaqəli şəkildə, müasir cəmiyyətdə yeni mənaların inkişafı, tələffüz, müxtəlif sosial qrupların jargonları söz və sözlərin istifadəsinə təsir göstərir. (1, 8-9)

Dilçi alim P.Yakobson da sosial faktorların dilin inkişafına təsiri haqqında qeyd edərək yazır, “Müəyyən bir dilin dəqiq və hərtərəfli elmi araşdırması bu dildə danışan sosial qrupların yeri, cinsi və yaş kateqoriyalarından asılı olaraq dilin leksik və qrammatik qaydalarına uyğun istifadə edib və etmədiyi, dili təsvir edərkən bu qaydaların harada və necə tətbiq olunması dilçiliyin qarşısında duran problemlərdən biridir.” (Yakobson, 1985, 382). Danışq dilində bəzi istifadə olunan birləşmələr onların tez-tez və eyni kontekstdə istifadəsi tələffüz dəyişikliyinə və hətta bu ifadələrin düzgün anlaşılmamasına gətirib çıxarır, məsələn, ingilis dilində otel menejerlərinin gündəlik istifadə etdiyi ifadə “Let me see” tələffüz tezliyinə görə “li mi si” kimi səslənir, buda dili düzgün tələffüz qaydaları ilə öyrənən xarici vətəndaşlar üçün anlaşılmazlığa gətirib çıxara bilər. Bunun kimi azərbaycan dilində də müəyyən sosial qrupların istifadə etdiyi söz və ifadələr, məsələn müəyyən ləhcə ilə danışan bir qrup insanlar bu ifadələrin azərbaycan dilində istifadə olunmasına baxmayaraq, digər sosial qrup tərəfindən, məsələn, ali təhsilli müəllim və ya bank işçisi tərəfindən başa düşülməkdə ilk növbədə çətinlik yarada bilər. Misal olaraq, “bir ho:ur otur”—bir az otur Şamaxı və Küradəmir şivəsində, “hawırlandım”—hırslandı mənəsində Naxçıvan şivəsində istifadə olunsada, bu frazeoloji birləşmələr Bakı və digər uzaq yaşayan rayon camaatı üçün anlaşılmaz ola bilər. (2, 146)

Bu xüsusda sosial dilçilik dili ədəbi qayda uyğunluqlarını yaxşı bilən düzgün tələffüz və qaydalarına uyğun istifadə edən dilçiləri deyil, məhz müxtəlif sosial qrupların real həyatda istifadə etdikləri dil normalarını pozan, və bəzən onları birləşdirən xüsusiyyətlərini araşdırır. Bu əsas faktor dilin real istifadə formasıdır, qanunauyğunluq deyil. Buna görə də düşünürəm ki, sosial dilçilik məhz linqvokulturologiya üçün bir araşdırma metodu kimi istifadə oluna bilər. Beləki, sosial dilçiliyin tədqiqat obyekti dilin funksional tərəfinin araşdırılmasına köklənir, o dilin daxili strukturunu olduğu kimi qəbul edir, onu araşdırmır. Sosial dilçiliyin qarşısında duran əsas məsələlərdən biri dili sərbəst formada, öz axarını nəzərə almadan onun inkişaf və fəaliyyətini tənzimləmək, bu və ya digər dil elementlərini cəmiyyət necə qiymətləndirdiyini öyrənməkdir. Dil daşıyıcıları hər hansı bir nitq faktorlarını eynimənalı qəbul etmir, məsələn, bəziləri yeniliklərə açıqdır, asanlıqla istifadə edir, digərləri isə əksinə ənənəvi ifadə üsullarını müdafiə edirlər; biri xarici elmi terminlərin ciddiliyini sevir və rəqibləri xüsusi terminologiyanın orijinallığını müdafiə edirlər. Dil faktlarının qiymətləndirilməsindəki fərqlərin öyrənilməsi sosial cəhətdən daha nüfuzlu və daha az nüfuzlu nitq formalarını ayırmağa imkan verir və bu, dil normasının inkişaf perspektivləri, yenilənməsi baxımından vacibdir. Dil proseslərini idarə etməyə yönəlmiş dil problemlərinin inkişafı dil siyasəti adlanır; dil siyasəti sosiolinqvistikanın bir hissəsidir, bu elmin nitq praktikasına çıxışıdır. Müasir sosiolinqvistika müxtəlif istiqamətlərdə sürətlə inkişaf edir. Onun inkişafı psixolinqvistika (dil mənimsənilməsi və mənimsənilməsinin fərdi xüsusiyyətləri haqqında elm), sosiologiya, sosial psixologiya, demoqrafiya, etnoqrafiya və bir sıra digər elmi fənlərlə sıx bağlıdır. Bu baxımdan

linqvokulturologiyanın da sosialogiya, sosial psixologiya, mədəniyyətşünaslıq, etnoqrafiya ilə sıx bağlı bir dilçilik sahəsi kimi bu və ya digər frazeoloji birləşmələr və ya ayrı ayrı leksik vahidlərin xüsusiyyətlərini araşdırarkən bu sahələrin köməyinə linqvokulturologiyanın böyük ehtiyacı vardır. Sosial linqvistikanın obyektinə gəldikdə isə, burada da linqvokulturologiya ilə bağlı təzahürləri nəzərdən keçirmək istədim, belə ki, müasir sosial linqvistikanın yaradıcılarından biri olan amerikan dilşünas Uilyam Labov sosial linqvistikanı "dili onun sosial məzmununda" öyrənən dil sahəsi kimi müəyyənləşdirir. Bu qısa və yığcam tərifin açıqlamasını versək sosiolinqvistlərin diqqətinin dilin özünə deyil, daxili quruluşuna deyil, bu və ya digər cəmiyyəti təşkil edən insanların dildən necə istifadə etdiklərinə yönəldilmiş olduğunu söyləmək lazımdır. Bu, dilin istifadəsinə təsir göstərə biləcək bütün amilləri nəzərə alır – danışanların özlərinin müxtəlif xüsusiyyətlərindən (yaşları, cinsləri, təhsil və mədəniyyət səviyyəsi, peşə növü və s.) müəyyən bir nitq aktının xüsusiyyətlərinə qədər bütün təsir edəcək amillər nəzərdən keçirilir. R. Yakobson qeyd etdiyi kimi "Müəyyən bir dilin hərtərəfli və dəqiq elmi təsviri həmsöhbətlər arasında sosial vəziyyəti, cinsi və ya yaşı baxımından fərqlərin olması və ya olmaması ilə bağlı qrammatik və leksik qaydalar olmadan edə bilməz; dilin ümumi təsvirində bu cür qaydaların yerini müəyyənləşdirmək mürəkkəb bir dilçilik problemidir " [Jacobson 1985: 382].

Təqdim olunan generativ dilçilikdən fərqli olaraq N.Xomski öz əsərlərində [Chomsky 1972: 9]) sosiolinqvistika bu dildə yalnız düzgün ifadələr yaradan ideal bir ana dili ilə əlaqədar deyil, əksinə nitqində normaları poza bilən, səhv edən, fərqli dil üslublarını qarışdıran və həqiqi istifadənin bütün xüsusiyyətlərinin necə izah edildiyini anlamaq ilə məşğul olur. Buradan belə çıxır ki, sosiolinqvistik tədqiqat obyektini dil fəaliyyətidir; onun daxili quruluşu bir növ hazır kimi qəbul edilir və xüsusi bir araşdırmaya məruz qalmır. Və ikisinin fəaliyyət göstərdiyi cəmiyyətlərdə sosiolinqvistikanın obyektini nədir, üç dil, və ya bir çox dil? Bu vəziyyətdə sosiolinqvist bir neçə dilin qarşılıqlı təsir mexanizmlərini araşdırmalıdır: sosial həyatın hansı sahələrində istifadə olunur? Status və funksiya baxımından ikisi arasında münasibətlər nədir? Hansı dil "üstünlük təşkil edir", yəni dövlət və ya rəsmi olaraq əsas vasitə kimi qəbul edilir, ünsiyyət ailə və məişət dillərinin rolu ilə kifayətlənməyə məcburdurlar? İki və çoxdillilik necə, hansı şəraitdə və hansı formalarda yaranır? Bu cür sualların cavabları sosiolinqvistikanın səriştəsidir.

Beləliklə, sosiolinqvistikanın obyektini, onun əsas işi bir dildir. Dil müəyyən bir sosial quruluşa sahib bir cəmiyyətdə fəaliyyət göstərdiyindən sosiolinqvistikanın bir tərkib hissəsinə çevrilib, sosial kontekstdə dilin öyrənilməsi U. Labovun düsturuna uyğun gəlir. Sosialinqvistikanı və linqvokulturologiyanı bağlayan digər əsas cəhət isə dilin milli özünəməxsusluq xüsusiyyətinin olmasıdır, belə ki, uşaqlıqdan bəri müəyyən bir dilin ana dilində danışanlar bu dilin lüğətini, qrammatikasını, tələffüz və intonasiya vasitələri sistemini özləri üçün hiss etmədən, əksər hallarda şüursuz olaraq maddi və mənəvi mədəniyyətin milli formalarını mənimsəyirlər. Çox vaxt bu mədəni

adətlər dilin xüsusi istifadəsi, ifadəli vasitələri ilə əlaqələndirilir. Məsələn, Macarıstanda çay dəmlənir və Rusiyada dəmlənir (buna görə də bir rus insanı üçün çay dəmləmək ifadəsi qeyri-adi, qəribədir, baxmayaraq ki, bunu rus dilində demək mümkündür-beləliklə, bu ifadə dil səhviyi kimi qəbul edilə bilməz). Finlandiyada yumurta, düjünlə deyil, çəki ilə satılır. Beləliklə, rus dilində danışan üçün əlbəttə ki, qəribə görünən bir kiloqram yumurta çəkin (baxmayaraq ki, sırf dil baxımından olduqca düzgündür). Bir çox nitq stereotipləri milli olaraq müəyyən edilir, yəni müəyyən bir vəziyyətə "sərt" bağlanmış və ciddi şəkildə müəyyən edilmiş hədlərdə dəyişən ifadələr, ruslar aşağıdakı stereotipik telefon danışılarını qəbul edirlər: - Salam! - Bəli! - Qulaq asıram! və ya: - Dinləyirəm, sizi dinləyirəm (telefon zənginə cavab olaraq telefonu çıxararkən). Almanlar isə rus dilindən fərqli olaraq, bu vəziyyətdə deyə bilər: – “Xahiş edirəm!” (sanki zəng edənə danışmağa başlamağı təklif edir). Telefonla həmsöhbətinə özünü təqdim edən rus deyir: - Bu Petrovdur (Bu Dmitri İvanoviç, bu Kolya). Alman və ya fransız, milli ənənələrində qəbul edilmiş stereotiplərə riayət edərək deyə bilər: - burada Hoffman; - Burada Paul (Alman “Hier ist Hoffman” və fransız “Id Paul”).

Milli mədəni dil səviyyəsinin vacib bir komponenti sözün mənalarını müəyyən kontekstə uyğun bilməkdir - bu və ya digər sözü tələffüz edərkən nəticələrdə yaranan bu cəmiyyətdə ümumiyyətlə qəbul edilmiş standart birliklər nəzərə alaraq öyrənməkdir. Belə standart birliklər çox vaxt milli xüsusiyyətlərlə bağlı olur.

Məsələn, “şahin” azərbaycan dilində “cəsarətli, qorxmaz” hərbiçi təyyarəçiləri adlandırırlar, amma ingilislərdə bu “falcon” yeniliklərə açıq olan, müxtəlif problemləri tez bir zamanda, ani şəkildə həllini tapan, yaradıcı insanlara aid edilir. Almanlarda isə “Falck” ən çox ləqəb kimi “şahin” quşuna oxşar xüsusiyyətləri olan insanları adlandırırlar. Vaxt keçdikcə bu ləqəb artıq soyadı şəklində istifadə olunub və hal hazırda almanlar arasında tez-tez rast gəlinən soyadlardır. Eyni sözün müxtəlif işlənmə formaları artıq milli xüsusiyyətlərdən gələn fərqlilikdən irəli gəlir, eyni söz düşüncə tərzlərdən fərqliliyindən eyni məna və işlənmə formalarında ola bilməz. Qara rəng əksər Avropa cəmiyyətlərində və həmçinin Azərbaycan cəmiyyəti üçün matəm simvoludur. Qara sifət kimi, hərfi mənada, semiotik faktla müəyyən edilmiş müvafiq konnotasiyaya malikdir. Rusdillilərin linqvistik şüurunda "qara - matəm" əlaqəsi sayəsində mismar altındakı matəmin ironik ifadəsi asanlıqla başa düşülür və milli-mədəni ənənələrində milli-mədəni ənənələrinə xidmət edən dillərə asanlıqla tərcümə edilə bilər. matəm də qaradır. Bununla belə, bu ifadəni simvolik olaraq matəm bildirən başqa ənənələrə malik olan xalqların dillərinə tərcümə etmək üçün (məsələn, bəzi Şərqi Avropa mədəniyyətlərində bunun üçün ağ rəng istifadə olunur) şərhlərə ehtiyac var.

Çağırılar təkcə milli deyil, həm də danışanlar arasında sosial fərqlər müəyyən edə bilər. Bu halda, verilmiş milli dilin eyni faktları fərqli şəkildə ifadə edilir. Bəli, bir sözlə material dedikdə dərzi və hüquqşünas, alim və heykəltəraş fərqli realıq görür;

“yatmaq” feli müttəhim və gənc valideynlər üçün müxtəlif assosiasiyalar doğurur (onun uşağı artıq sürünür, lakin hələ oturmur) və s. Bu cür faktlar çoxdan məlumdur. Lakin bu cür fərqlərin müvafiq dil vahidlərinin uyğunluğunda bilavasitə əks olunmasına heç də həmişə diqqət yetirmirlər. Hər bir sosial-peşəkar qrupun nümayəndələrinin nitqində sözün natiqə başqalarından daha yaxşı məlum olan reallıq və ya vəziyyətlə əlaqələndirilməsi üçün aktual olan sözün həmin leksik, semantik və sintaktik əlaqələri aktivləşdirilir: “bahalı materialdan şalvar tikmək; O, maraqlı eksperimental material əldə etməyi bacardı; Bu abidə hansı materialdan hazırlanıb? Oğlu həbsdə yatır; Onların oğlu artıq onlarla birlikdə yatmır” və s.

Sosiallingvistikanın bu aspektlərini nəzərə alaraq lingvokulturologiya ilə sıx əlaqəsini görürük. Qeyd etmək vacibdir ki, V.İ. Karasikin konsepsiyasında lingvokulturologiya təkcə dilçiliyin bir hissəsi kimi deyil, həm də etnolingvistika və sosiolingvistikanı özündə birləşdirən bir elm sahəsi kimi nəzərdən keçirilir: N.İ. Tolstoyun tezisində əsaslanaraq, “etnolingvistika və sosiolingvistika daha bir ümumi intizamın iki əsas komponenti (bölməsi) kimi qəbul edilə bilər, yeganə fərq ondan ibarətdir ki, birincisi, ilk növbədə, etnik mənsubiyyətin spesifik - milli, xalq, qəbilə xüsusiyyətlərini nəzərə alır, ikincisi isə konkret etnik qrupun (cəmiyyətin) və ümumilikdə etnik qrupun (cəmiyyətin) sosial strukturunun xüsusiyyətlərini, bir qayda olaraq, onun inkişafının sonrakı mərhələsində dil prosesləri, hadisələri və strukturları ilə əlaqədər V.İ. Karasik belə nəticəyə gəlir ki, “bu bir daha lingvokulturologiyaya aid olduğunu göstərir” [4, s. 73-74].

Bu, yəqin ki, yeganə anlayışdır ki, lingvokulturologiya bu və ya digər elmin hissəsi kimi başa düşülmür, etnolingvistika və sosiologiya lingvokulturologiyanın hissələri kimi görülür. Lingvokulturologiyanı sosiallingvistika ilə birləşdiyi yanaşmalar mədəniyyətşünaslıq və dilçiliyin bir hissəsi olmasıdır, V.V. Krasnıx və G.G. Şışkina -nin əsərlərində məhz bu anlayışlar fərqləndirir. V.V. Krasnıx bu intizamın ikiqat obyektini vurğulayır: “Dil mədəniyyətin əksi və təsbiti kimi”, digər tərəfdən “dil prizmasından mədəniyyət” [5, s. 12], məntiqi olaraq iki müxtəlif elmi istiqaməti nəzərdə tutur: lingvokulturologiya mədəniyyətşünaslığın bir hissəsi kimi və mədəniyyət dilçiliyi dilçiliyin bir hissəsi kimi. Oxşar ideyanı G.G. Şışkin -nin əsərlərində izləmək olar, o da lingvokulturologiyada iki istiqaməti dil və-hidindən mədəniyyət vahidinə və mədəniyyət vahidindən dil vahidi kimi adlandırır [6].

Beləliklə, nəticədə bir daha qeyd etmək istərdim ki, sosiallingvistika və lingvokulturologiyanı bir-birinə bağlayan, təcəssüm etdirən əsas aspekt hər ikisinin dil və mədəniyyətlə bağlılığı, dilin əsas mənada hər bir xalqa məxsus sosial və mədəni inkişafının araşdırılıb etnolingvistik faktları ortaya çıxararaq bu və ya digər xalqın psixoloji-duşüncə tərzlərini, yaşayış adət-ənənələrini öyrənilməsində əsas rol oynayır.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Belikov V.E., Krasin L.P., “Sosial lingvistika”, dərslik, “Moskva” nəşriyyatı, 2001, 317 səhifə

2. Qurbanova İlahə Məhəmməd qızı “Azərbaycan dili dialekt və şivələrinin etnolinqvistik təhlili”, monoqrafiya, “Bilik” nəşriyyatı, 2014, 240 səhifə
3. Karasik, V.I. Dil dairəsi: şəxsiyyət, anlayışlar, diskurs. - Volqoqrad, 2002
4. Krasnıx, V.V. Etnopsixolinqvistika və linqvokulturologiya. – M., 2002
5. Slışkin, G.G. Məndən simvola: şüur və diskursda presedent mətnlərin linqvistik və mədəni konsepsiyaları. – M., 2000.

Linqvokulturologiyanın sosial dilçilikdə təzahürü

Kazımova Rəya Elxan qızı

Xülasə

Məqalədə əsasən rus, Azərbaycan və alman dilində istifadə olunan milli-etnik xüsusiyyətlər müqayisəli şəkildə göstərilərək linqvokulturologiya və sosial dilçilik arasında olan bağlılıq və oxşar cəhətlərdən bəhs edilir. Müasir sosiolinqvistika müxtəlif istiqamətlərdə sürətlə inkişaf edir. Onun inkişafı psixolinqvistika (dilənin mənimsənilməsi və mənimsənilməsinin fərdi xüsusiyyətləri haqqında elm), sosiologiya, sosial psixologiya, demoqrafiya, etnoqrafiya və bir sıra digər elmi fənlərlə sıx bağlıdır. Bu baxımdan linqvokulturologiyanın da sosiologiya, sosial psixologiya, mədəniyyətşünaslıq, etnoqrafiya ilə sıx bağlı bir dilçilik sahəsi kimi bu və ya digər frazeoloji birləşmələr və ya ayrı-ayrı leksik vahidlərin xüsusiyyətlərini araşdırarkən bu sahələrin köməyinə linqvokulturologiyanın böyük ehtiyacı vardır. V. Labov, P. Yakobson, N. Xomski, V.V. Krasnıx və G.G. Slışkina -nin əsərlərindən istinadlar gətirilərək ümumi bir nəticəyə gəlinir. Və həmçinin Qurbanova İlahə Məhəmməd qızının “Azərbaycan dili dialekt və şivələrinin etnolinqvistik təhlili” adlı monoqrafiyasından misallar istifadə olunub. Bu baxımından məqalə elm sahəsində böyük yenilik gətirməsə də, etnolinqvistika ilə bağlı araşdırmanın vacibliyinin dilçilik elmində əsas rol oynadığı qənaitinə gəlinir.

Açar sözlər: *sosiolinqvistika, etnos, frazeoloji birləşmələr, sosial dilçilik, linqvokulturologiya, mədəniyyət, sosial qruplar, jargon, cəmiyyət.*

Lingocultural aspects in social linguistics

Kazımova Roya Elkhan

Summary

The article deals with comparative aspects of the national-ethnic features used in Russian, Azerbaijani and German languages and talks about the connection and similar aspects between lingoculturalology and sociolinguistics. Modern sociolinguistics is developing rapidly in various directions. Its development is closely related to psycholinguistics (the science of individual characteristics of language acquisition and acquisition), sociology, social psychology, demography, ethnography and a number of other scientific disciplines. In this regard, lingoculturalology, as a field of linguistics is closely related to sociology, social psychology, cultural studies,

ethnography, has a great need for the help of linguculturalology when investigating the characteristics of different phraseological combinations or individual lexical units. V. Labov, P. Jakobson, N. Chomsky, V.V. Krasnykh and G.G. Slishkina's works were used as references to come to conclusion. Also, interesting examples were used from the monography "Ethnolinguistic analysis of dialects and dialects of the Azerbaijani language" by Gurbanova İlaha Məhəmməd. In this regard, although the article does not bring great innovation in the field of science, it points out that the importance of research on ethnolinguistics, plays a key role in the science of linguistics.

Key words: *sociolinguistics, ethnos, phraseological combinations, sociolinguistics, linguoculturology, culture, social groups, jargon, society.*

Соотношение лингвокультурологии с социолингвистикой

Казимова Роя Эльхан

Резюме

В статье сравниваются национально-этнические особенности, используемые в русском, азербайджанском и немецком языках, и говорится о связи и схожих аспектах лингвокультурологии и социолингвистики. Современная социолингвистика стремительно развивается в различных направлениях. Ее развитие тесно связано с психолингвистикой (наукой об индивидуальных особенностях усвоения и усвоения языка), социологией, социальной психологией, демографией, этнографией и рядом других научных дисциплин. В связи с этим лингвокультурология как область языкознания, тесно связанная с социологией, социальной психологией, культурологией, этнографией, испытывает большую потребность в помощи лингвокультурологии при исследовании особенностей тех или иных фразеологических сочетаний или отдельных лексических единиц. Общий вывод делается на основании ссылок из работ В. Лабова, П. Якобсона, Н. Хомский, В.В. Красных и Г.Г. Слышкиной. Также были использованы примеры из монографии Гурбановой Илахи Магомед кызы «Этнолингвистический анализ диалектов и диалектов азербайджанского языка». В связи с этим, хотя статья и не вносит большого новаторства в область науки, делается вывод о том, что значение исследований по этнолингвистике играет ключевую роль в науке языкознании.

Ключевые слова: *социолингвистика, этнос, фразеологические сочетания, социолингвистика, лингвокультурология, культура, социальные группы, жаргонизмы, общество.*

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 11.10.2024

Çapa qəbul olunma tarixi: 24.10.2024

Rəyçi: İlham Mikayıl oğlu Təhirov, fil.elm.doktoru, prof.

tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur